

Mange forhold spiller sammen - resultater fra dybdeintervju med tidligere økobønder

Matthias Koesling

Sluttseminar for prosjektet
"Frafallet blant norske økobønder - hva er årsakene?"
Statens landbruksforvaltning (SLF), Stortingsgata 28, Oslo.
18.11.2008

Bruk av dybdeintervju

- Måltrettet samtale for å belyse grunner til å melde seg ut
- Det ble valgt ut fire brukere som har meldt seg ut mellom 2002 til 2007
- Brukerne skulle representere følgende produksjoner:
  - Sauehold
  - Kumelk
  - Grønnsaker, poteter og urter
  - Korn

I tillegg intervju med to økologiske ringledere
og skriftlige tilbakemeldinger fra spørreundersøkelsen.

Saueproduksjon

- Både areal og fjøs begrenser til ca 50 vinterfôra søyer
- Gardens produksjon tilpasses i forhold til familie, jobb og landbrukspolitikk
- Begge vil bevare kulturlandskapet og liker å ha dyr

Hvorfor omlegging til økologisk?

- Impulser fra en lokal økobonde og god veiledning fra økologisk forsøksring
- Tilskudd til økologisk drift
- Ekstensiv drift allerede

Økologisk drift: Tilbakemeldinger, holdninger

- De fikk dårlig tilbakemelding på økologiske sau fra slakteriet
- Noen konvensjonelle naboer var tydelig lite begeistret for at de la om til økologisk drift
- Hun kunne godt tenke seg å bruke sprøytemidler for å ha det pent rundt huset

Grunner til å slutte med økologisk drift

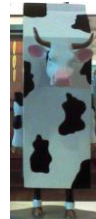
- Omsetningsgrensen for kompensasjon av MVA ble økt til 50.000
- Mye arbeid med registreringer (papirjungel)
- Til dels ubehagelige inspektører
- Regelverket begrenser fleksibiliteten
- Er økologisk (sauhold) virkelig bedre?

Sauehold - andre grunner til utmelding

- Forventet krav om fast liggeunderlag
- Krav om mer areal per dyr i fjøs

Kumelkproduksjon

- 12-13 melkekyr, økologisk fra 1985 til 2005
- Gardens produksjon er tilpasset hensynet til familie og jobb
- Målet med gården er å drive "miljø- og ressursvennlig", viktig å utnytte beiting for å bidra til fint kulturlandskap

Hvorfor omlegging til økologisk?

Det å drive økologisk ble nesten et naturlig valg:

- Ressurs- og miljøvennlig drift
- Gardsdrift som del av en gammel (bonde)kultur
- Bevisst om at verden ikke kan tåle at alle lever som oss i Norge, velger derfor å leve nøkternt
- Mye selvforsyning, særlig i begynnelsen

Bioforsk

Grunner til å slutte med økologisk drift

- Utvikling av regelverket
- Investering i nytt fjøs (2-3 mill kr) ikke økonomisk forsvarlig
- Inspektørene
- Er økologisk landbruk egentlig mer ressurs- og miljøvennlig?
- Er økologisk mat sunnere eller bedre?

Bioforsk

Melk - flere årsaker

- De som aldri kom riktig i gang
- Vanskelig for samdriftsfjøs/fellesstøl

Melk fra geit: Mangler satsing!

Økning av tilskudd til sau, men ikke til geit

Ikke mottak for økologisk geitmelk

Mindre rovdyrproblematikk med geit enn med sau

Grønnsaks-, potet- og urteproduksjon

- Han driver for det meste garden, hun har jobb utenom
- Grønnsaker og potet, vanskelig med direktesalg
- Jord og sauehold økologisk sertifisert siden 1990-tallet

Hvorfor omlegging til økologisk?

Naturlig valg:

- Bonden ble kjent med økologisk landbruk allerede på 70-tallet
- Deltok på mange kurs om økologisk landbruk
- Mulighet for å selge økologiske urter

Grunner til å slutte med økologisk drift

Økonomi:

- Kostbar etablering av urtefelt og tørke, men mottak av økologiske urter kom aldri i gang
- Vanskeligheter med omsetning av grønnsaker og potet ga dårlig økonomi
- Ikke økonomi til å betale vanlig arbeidskraft ved økologisk grønnsakdyrking

Kornproduksjon

- 200 daa økologisk korn for liten å leve av
- Entreprenørfirma og turisme på garden viktigere enn tradisjonell gardsdrift
- Viktig at gårdsdrifta ikke tar for mye tid

Hvorfor omlegging til økologisk?

- La om av nysgjerrighet
- God lønnsomhet
- Naboer lyktes med økologisk drift

Økologisk drift: Tilbakemeldinger, holdninger

- Opplevde at de fikk ”betalt for å dyrke ugras”, han og andre i familien opplever ugras som stygt
- Savnet å kunne sprøyte mot ugras
- Opplever ingen merverdi i økologisk dyrka korn
- Det skal være lønnsom å produsere mye
- Lite interessert i veiledning fra lokal forsøksring

Grunner til å slutte med økologisk drift

- Trives ikke med økologisk produksjon, men lite villig til å legge mer arbeid i gardsdrift
- Aldri noen indre omlegging

Korn - andre årsaker

- Parallellprodusenter har ofte mindre motivasjon og opplever grundig kontroll
- Agonomiske utfordringer: ugras, næringstilgang

Generelle kommentarer

Regelverk, tilskudd og landbrukspolitikk

-> Mange uventede forandringer gjør bønder skeptiske

Økonomiske årsaker

- Dårligere lønnsomhet i landbruket - god økonomi for næringslivet ellers

Hvordan få flere til å fortsette?
Hvordan få flere til å legge om?

- Informasjon om fordelene som økologisk landbruk har
- Forandringer i regelverket gjøres tidlig kjent
(overgangsfrister?)
- Unngå brå endringer i tilskuddsordningene
- Forbedre avsetningsmulighet for økologiske produkt fra
garden
(bra for kumelk nå)

